

5. Про державну службу : Закон України від 10 груд. 2015 р. № 889-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>

6. Quality of Public Administration: A Toolbox for Practitioners. Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2017. URL: <https://ec.europa.eu/esf/BlobServlet?docId=18587&langId=en>

7. Про затвердження Регламенту Кабінету Міністрів України : постанова Кабінету Міністрів України від 18 лип. 2007 р. № 950. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950-2007-%D0%BF#Text>

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-371-2-10>

**INTERACTION OF THE STATE AND SOCIETY IN POLAND
ON THE EXAMPLE OF NON-GOVERNMENTAL
ORGANIZATIONS AS AN EXPERIENCE FOR UKRAINE**

**ВЗАЄМОДІЯ ДЕРЖАВИ І СУСПІЛЬСТВА В ПОЛЬЩІ
НА ПРИКЛАДІ НЕУРЯДОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ
ЯК ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ**

Tokar M. Yu.

*Doctor of Public Administration,
Docent,
Professor at the Department of Political
Science and Public Administration
Uzhhorod National University
Uzhhorod, Ukraine*

Токар М. Ю.

*доктор наук з державного
управління, доцент,
професор кафедри політології
і державного управління
Ужгородський
національний університет
м. Ужгород, Україна*

Hotra M. V.

*Postgraduate Student at the Department
of Political Science and Public
Administration (specialty Public
Management and Administration)
Uzhhorod National University
Uzhhorod, Ukraine*

Готра М. В.

*аспірантка спеціальності «Публічне
управління та адміністрування»
кафедри політології
і державного управління
Ужгородський
національний університет
м. Ужгород, Україна*

Статус неурядових організацій національного рівня в державах демократичного світу унормований цільовими законами [4]. У контексті децентралізованої політики сусідніх з Україною демократичних країн, що входять до Європейського Союзу, особливого рівня розвитку набула

мережа неурядових організацій, які співпрацюють з публічною владою. Саме на діяльності неурядових організацій і завершується вертикаль побудови громадянського суспільства й покращення його впливу на буденну життєдіяльність громадян. І для України варто було б у цьому напрямку скористатися досвідом Польщі, яка на межі 1980-х–1990-х років здійснила успішний перехід до демократії та продовжує покращувати зміст тісної взаємодії держави та суспільства, попри вплив внутрішніх і глобальних криз. Тенденції розвитку неурядових організацій у Польщі можуть слугувати добрим прикладом для України, враховуючи бодай такі чотири критерії, як: *державна політика – законодавчі норми – громадянська ініціатива – практика публічної взаємодії*. Отже, спробуємо детальніше про це.

Державна політика. Польща є однією з тих країн Європейського Союзу, яка успішно пододала негативні наслідки комуністично-радянської системи й ефективно реалізовує реформи в різних суспільних сферах. Взавши прискорений курс на демократизацію системи публічного управління, влада здійснила кардинальні трансформації в напрямку децентралізації, регіоналізації та розвитку громадянського суспільства. Завдяки цьому, Польща постала лідером Центральної Європи в прогресі взаємовідносин інституцій держави і суспільства. Визнаючи провідну роль у перемозі над тоталітаризмом громадського руху «Солідарність», польське суспільство проявило неабияке бажання підтримати традиції розвитку соціальних інституцій, авторитет яких залишається на високому рівні й сьогодні. Тому, державна політика стосовно неурядових організацій у Польщі відзначається стабільністю й чіткою суб'єктністю. Для України це є важливим і в змісті забезпечення відповідного права на об'єднання громадян різних національних меншин, які мають рівні права на свободу, діяльність та участь у державотворчих процесах [5].

Державна політика Польщі стимулює грантову, донорську й волонтерську складову функціонування неурядових організацій. Зокрема, позбавляються надмірного фіскально-податкового тиску інституції, які спрямовані на культурні, освітні, туристичні й соціальні проєкти. Влада на регіональному рівні сприяє здійсненню локального фінансування програм, які розраховані на покращення розвитку місцевої життєдіяльності. Цінним досвідом для України є і можливість для неурядових організацій надання соціально-сервісних послуг, за які офіційно передбачено плату на відповідних контрактно-договірних умовах. Разом із тим, кадровий потенціал неурядових організацій залишається досить слабким і наповнюється за рахунок ситуативного волонтерства [6].

Загалом державна політика щодо неурядових організацій є переважно виваженою й перспективно стабільною. Бувають, щоправда, ситуації, які викликають занепокоєння у правозахисників, але не несуть непрогнозованих загроз (захист демократичних цінностей і прав громадян) [1].

Законодавчі норми. Уже в процесі перших кроків демократизації в Польщі особливу увагу завернули на розвиток громадянського суспільства і таких його інституцій як неурядові організації. Їм було присвячено спеціальний закон («Про громадські організації» від 1 січня 1990 р.), згідно з яким вони отримали відповідні умови, зміст і організаційну підтримку діяльності за звичною демократичною процедурою рівних прав та можливостей. Це стосувалося й фінансових можливостей організацій. Наступні нормативні акти продовжили логіку актуалізації громадянського сектору в житті поляків. Так, у Конституції Польщі, у законах «Про фонди», «Про лобістську діяльність», «Про суспільно-корисну діяльність та волонтерство» [3, с. 75–77] відображено гарантовані громадянам права і свободи, в тому числі в контексті громадянської активності й можливостей громадських об'єднань. Останній із названих закон посилив основну суть діяльності неурядових організацій Польщі – «волонтерство» [3, с. 76–77]. Значне місце об'єднанням громадян етнонаціональних спільнот відведено в законі «Про національні й етнічні меншини та регіональну мову».

Якщо ж порівнювати законодавче регулювання відносин представників публічної влади й громадянського суспільства, що виражається у реалізації законодавчих ініціатив і впровадженні їх положень у життя, то варто зазначити, що в Польщі умови для стабільного та соціально відповідального громадянського суспільства були створені краще й вчасно отримали хороший стимул із боку демократичних інституцій Європейського Союзу, рекомендації яких мали надзвичайно повчальний і прагматичний характер.

Третій і четвертий критерії успішного розвитку крізь функціональне сприяння держави й визнання нею соціально-консолідуючої ролі неурядових організацій, лежать в основі синергії пріоритетних аспектів *громадянської ініціативи та практики публічної взаємодії*. Так, у 1996 році сталась помітна подія у змісті взаємодії «третього сектору» Польщі та ЄС – було створено першу «Платформу європейських суспільних неурядових організацій», мета якої полягала у активізації їхньої міжнародної діяльності, що включала в себе об'єднання локальних організацій, які працювали на користь польського суспільства. Крім «Платформи», активно в роботу включилися й інші міжнародні організації, які перебрали на себе роль суспільно-корисних та вважалися провідними у Європейському Союзі (наприклад, Amnesty

International, Caritas, Greenpeace, Charities Aid Foundation) [7, s. 37]. Вони заклали базис під прагматичну складову публічної взаємодії публічної влади й неурядових організацій, яка на сьогодні вже має добрі традиції та успішно сприяє розвитку польського суспільства [6]. Особливий ефект від їх діяльності став відчутним під час повномасштабного вторгнення росії в Україну у 2022 році, коли польські неурядові організації об'єднали соціум і стали активно помагати як українським біженцям в Польщі, так і тим, хто залишився в Україні. А це говорить про те, що для ефективної взаємодії держави і суспільства потрібний принцип взаємної довіри та відповідальності.

Наприклад, якщо станом на 2005 рік у Польщі кількість зареєстрованих організацій була на рівні близько 50 тис. [2, с. 104], то на початок 2020 року їх кількість становила вже 143 тис. [6]. Відповідно покращилися і якісні показники, оскільки роль неурядових організацій в країні посилилася. У даному контексті важливим є взаємне розуміння співпраці всіх державотворчих сил з метою задоволення публічних інтересів та запитів усіх членів суспільства. Відтак, держава адекватно реагує на необхідність суспільно-корисних дій, визнає соціально-консолідуючу роль усіх здорових інституцій недержавного сектору та сприяє досягненню ними відповідних результатів. Це впливає й на рівень довіри до неурядових організацій [2, с. 104].

Так чи інакше, для України цінним прикладом слугує саме ділова активність суб'єктів публічно-управлінських відносин, яка характерна, перш за все, прозорістю, довірою, взаємністю, а також цілеспрямованою відповідальністю сторін.

Література:

1. Громадські організації Польщі заявляють про тиск з боку влади. URL: https://zmina.info/news/gromadski_organizaciji_polshhi_zajivljajut_pro_tisk_z_boku_vladi-2/
2. Зеленько Г. Політико-правові механізми інституалізації громадянського суспільства у постсоціалістичних країнах (на прикладі країн Вишеградської групи). *Курасівські читання: наукові записки*. 2005. Вип. 30, кн. 2. С. 92–105.
3. Окуньовська Ю. Політико-правова база діяльності громадських організацій Польщі. *Політичне життя*. 2018. № 2. С. 75–79.
4. Токар М. Ю. Практика ефективної взаємодії публічної влади і громадських організацій: європейський досвід для України. *Ефективність державного управління. Ефективність державного управління*: зб. наук. пр. Вип. 2 (63) / за заг. ред. чл.-кор. НАН України В. С. Загорського, доц. А. В. Ліпенцева. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2020. URL: <http://edu.lvivacademy.com/article/view/212673>.

5. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV. *Дебет-Кредит*. URL: <https://docs.dtkr.ua/doc/435-15>.
6. Fakty o NGO. *Ngo.pl: Portal organizatsji pozarzagowych*. URL: <https://www.ngo.pl/>
7. Sasinowski, H. Społeczeństwo obywatelskie i jego rola w budowie demokracji. *Ekonomia i Zarządzanie*. 2012. Tom 4, № 1. S. 30–46.